

КУПРІЙЧУК Василь Михайлович,

*доктор наук з державного управління, професор,
провідний науковий співробітник відділу екранної культури та інфор-
маціоналізму Інституту культурології НАМ України*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7229-1749>

ГРАДІВСЬКИЙ Віктор Михайлович,

*аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового
інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка*

ORCID: 0000-0003-1745-6584

(науковий керівник: Василь Купрійчук)

АРХЕТИПИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Українські архетипи виявляють себе як символи у міфах, казках, фольклорі, обрядах, традиціях і є узагальненням досвіду наших предків. Укра-

їнська культура пройшла тривалий час формування, становлення і розвитку з найдавніших часів і до сучасності. На розвиток впливали природні умови географічного положення, території, міграційні процеси, елементи інших культур. Упродовж століть одні племена та етноси змінювались іншими. Кімерійці, скіфи, сармати, гуни, слов'яни, половці, татари та ін. брали участь в етногенезі українців. Основою культурного процесу, що передавав здобутки предків нащадкам, було місцеве населення, яке вбирало в собі усі впливи, і будувало з них свою культуру. Україна лежить на перетині шляхів до Центральної та Західної Європи, з Північної Європи на Близький Схід та Кавказ. З огляду на рубіжність (вплив сходу і заходу) існують різні національні регіональні особливості українців сходу (більш чуттєві) і заходу (спокійніші) [1].

На думку науковців О. Любчук та В. Шостак: «...архетипи – це сукупність духовно-культурних символів та образів етнічного буття, через які життя кожної людини наповнюється почуттям сенсу та доцільності. Це, так би мовити, етнічна «душа в собі». Архетипи, існуючи як колективне несвідоме, створюючи основу духовної сутності людини, яка пройнята ними, здатні надавати цій людині якостей духовної рівноваги, а тому й соціальної усталеності, оберігаючи її душу від руйнівних наслідків урбанізації та техногенних процесів. Архетипи – це те, що кожна людина містить у собі як неусвідомлену ознаку належності до свого етнічного цілого, це те, що дає почуття «ми», дає людині силу й насагу нести на своїх плечах тягар незгод соціального буття. Архетипи не мають позитивного чи негативного інтелектуального заряду й перебувають у тих сферах підсвідомості, які акумулюють нейтральне ставлення до емоційних оцінок. Однак вони завжди на рівні колективної свідомості об'єднують членів певного етносу, соціуму чи іншої общини. Однозначно вони є інтелектуальним феноменом» [2].

Як зазначає С. Б. Кримський: «У найбільш виразних формах архетипи виступають у національних культурах». Універсальні цінності й уявлення певної культури і є її архетипами. Дослідження здійснені С.Б. Кримським у сфері етнічного забарвлення архетипних символів, дозволяють говорити про східнослов'янські або українські архетипні символи і їхню роль у становленні національних архетипів. Автор виділяє такі групи архетипних українських символів: «серце», «степ», «природа», «слово» (logos), «гра» [3].

Архетипи національної культури як її вихідні основи не лише відокремлюють одну націю від іншої. Сенс поняття «архетип» національної культури полягає і в тому, що воно дає змогу прояснити специфіку національної культури як явища, включеного у всесвітню культурну комунікацію. Саме

тому кожен архетип національної культури у своїх розгорнутих формах є також архетипом культури як такої – вільного спілкування між національними культурами; особливе в ньому виражає загальне й за певних умов – коли національна культура виходить на світовий рівень – може стати всезагальним, виступити принципом, що актуалізує культурну комунікацію [2].

Отже, поняття архетипу національної культури є конкретизацією понять архетипу колективного підсвідомого та архетипу культури. Виходячи з усього сказаного, можна припустити, що архетип національної культури – це світоглядна основа, на якій базується культурно значуща творчість будь-якого представника нації, а також її переживання.

Яка частина нації продукує і відтворює її архетипи? Її можна назвати елітою нації. Узагалі під елітою нації можна розуміти суб'єктів: творців її культури та комунікацію між ними. Звідси зрозуміло, що життєдіяльність нації — та сфера, де відтворені й оформлені елітою архетипи стикаються зі стихією існування народу, або, інакше, з екзистенційним виміром народного буття [4].

Архетипи національної культури як її вихідні основи не лише відокремлюють одну націю від іншої. Смысл поняття архетипу національної культури полягає і в тому, що воно дає змогу прояснити специфіку національної культури як явища, включеного у всесвітньо-культурну комунікацію. Саме тому кожен архетип національної культури у своїх розгорнутих формах є також архетипом культури як такої – вільного спілкування між національними культурами; особливе в ньому виражає загальне і за певних умов – коли національна культура виходить на світовий рівень – може стати все – загальним, виступити принципом, що актуалізує культурну комунікацію [4].

Література:

1. Архетип (за К. Г. Юнгом). URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90>
2. Олена Любчук, Віктор Шостак Феномен архетипу: трактування, прояви й роль у національній культурі. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/1>
3. Роль архетипів у збереженні національної ідентичності. Балтазюк Ірина Віталіївна. URL: <https://Users/User/Downloads/4155-%D0%A2%D0%D0>
4. Філософія світ людини - Віталій Табачковський 2003. URL: <https://subject.com.ua/philosophy/svit/102.html>